

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems

E-ISSN: 3041-8623

Vol. 13, Issue 2, No.45, Summer 2024, pp. 117-137

Received: 01.02.2024 Accepted: 04.08.2024

Research Paper

Navigating Social Identity: A Study of Acculturation Processes among Afghan Adolescents in Yazd, Iran

Ali Ruhani *

Associate professor in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
aliruhani@yazd.ac.ir

Seyed Ali Reza Afshani

Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
afshaniafireza@yazd.ac.ir

Khadijeh Fuladi

M.A. in Social Research, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
khfoladi@yahoo.com

Shakila Moradi

Ph.D student of Sociology of Social Problems of Iran, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
shakila929moradi@gmail.com

Bahar Amini Lari

M.A. Student of Social Research, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
bahar.a.org@gmail.com

Saba Samadian

M.A. student in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
sabasamadian.h@gmail.com

Introduction

Over the past few decades, significant waves of Afghan migration have occurred, particularly to neighboring countries, such as Iran and Pakistan. This phenomenon has created substantial challenges, especially in Iran, where Afghans have resided for the last four decades. Among these challenges, adaptation and acculturation of Afghan immigrant adolescents - the second generation - to their host societies have been particularly noteworthy. Although many of these adolescents have been born in Iran, they remain actively engaged in the complex process of acculturation. Naturally, this second generation experiences a different cultural adaptation process compared to their predecessors. They face more pronounced value and cultural conflicts due to the dual influences of their parents' culture and the society in which they live. In light of this, our literature review focused on the relevant research and theories related to identity and adaptation. This theoretical sensitivity informed our research design and the development of our interview protocol. The protocol was structured to explore the methods and mechanisms of adolescent adaptation, their interactions with significant others, and their experiences within social structures. Our inquiry aimed to investigate various aspects of these adolescents' experiences, including:

1. Advantages and disadvantages of living in Iran
2. Their sense of belonging and concept of homeland
3. The meaning they attribute to 'homeland'
4. Their cultural commonalities with Iranian society

Through this approach, we sought to examine various adaptation patterns and adjust our interview protocol around these sensitive concepts. This methodology allowed us to delve deeply into the multifaceted acculturation process experienced by Afghan adolescents in Iran, providing insights into their unique challenges and experiences as second-generation immigrants.

*Corresponding author

Ruhani, A., Afshani, A.R., Fuladi, Kh., Moradi, Sh., Amini Lari, B., & Samadian, S. (2024). Navigating social identity: A study of acculturation processes among afghan adolescents in Yazd, Iran. *Strategic Research on Social Problems*, 13(2), 117-137. <https://doi.org/10.22108/srsp.2024.141359.1992>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.141359.1992>

Materials & Methods

This study employed a qualitative research design, utilizing the grounded theory approach with a systematic method. The data analysis process involved open, axial, and selective coding techniques.

Participants: The study sample consisted of 21 Afghan adolescents, comprising 15 males and 6 females. Participants were selected based on diverse inclusion criteria to ensure a representative sample.

Data Collection: Data were collected through in-depth interviews with the Afghan adolescents. The interview protocol was designed to explore various aspects of their acculturation experiences.

Ethical Considerations: The research adhered to strict ethical guidelines. Informed consent was obtained from all participants and their guardians. Confidentiality and anonymity were maintained throughout the research process.

These methodological approaches were employed to enhance the rigor and credibility (validity and reliability) of the study, providing a comprehensive exploration of the acculturation process among Afghan adolescents in Iran.

Discussion of Results & Conclusion

The study's findings were categorized into 15 main themes, including occupational challenges, fear of dehumanizing attitudes, destabilization due to structural discrimination, utopian expectations, and identity representation and persuasion. The core category that emerged was "identity paradoxes." Our analysis revealed that second-generation immigrant adolescents often became discouraged by the adaptation processes they faced within social structures, leading to the formation of a negative self-concept. The

migration experience for this generation had significant consequences, with many adolescents encountering criminal labeling and rejection in social groups. Furthermore, these young people found themselves caught between familial expectations emphasizing their heritage identities and the pressures of assimilation, resulting in personality conflicts and anomic states. While living in Yazd provided relative security for these second-generation immigrants, they simultaneously grappled with identity paradoxes and limited access to various social domains. Afghan adolescents, having been born or lived in Iran for extended periods, had largely assimilated with Iranian culture. Their general inclination towards assimilation formed the primary current of their lives. However, this trend was met with resistance from two fronts:

1. Afghan families, who feared their children's overidentification with Iranian culture
2. Structural pressures from the host society

Consequently, Afghan adolescents faced resistance in almost all social environments within Iranian society, despite their assimilationist tendencies. This study highlighted the complex interplay between individual desires for integration, familial cultural preservation, and societal barriers to full acceptance. These findings underscored the need for targeted interventions and policies to address the unique challenges faced by second-generation Afghan immigrants in Iran, particularly in navigating their complex identity formation processes and overcoming structural barriers to integration.

Keywords: Teenager, Afghanistan, Acculturation, Immigrant, Yazd.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال سیزدهم، شماره پیاپی (۴۵)، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳، ص ۱۱۷-۱۳۷
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۷

مقاله پژوهشی

فرایند فرهنگ‌پذیری در میان نوجوانان افغانستانی، یک مطالعه کیفی در شهر یزد

علی روحانی* ، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

aliruhani@yazd.ac.ir

سید علیرضا افشانی، استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

afshanalireza@yazd.ac.ir

خدیدجه فولادی، کارشناس ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

khfoladi@yahoo.com

شکیلا مرادی، دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

shakila929moradi@gmail.com

بهار امینی لاری، دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

bahar.a.org@gmail.com

صبا صمدیان سریشه، دانشجوی کارشناسی جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

sabasamadian.h@gmail.com

چکیده

در چند دهه گذشته، مهاجرت افغانستانی‌ها به دیگر کشورهای جهان، به‌ویژه ایران و پاکستان، موج‌های مهاجرتی عظیمی را به وجود آورده است، به‌گونه‌ای که زندگی آنان در چهار دهه گذشته در کشور ایران، مسائل مهمی را به وجود آورده است. سازگاری و تطبیق‌پذیری نوجوانان مهاجر افغانستانی یا در اصطلاح مهاجران نسل دوم با جوامع میزبان، از جمله این مسائل بوده است. با توجه به اینکه بسیاری از آنان در ایران به دنیا آمده‌اند، اما همچنان فعالانه درگیر فرایند فرهنگ‌پذیری و پیچیدگی‌های آن‌اند، مطالعه پیش رو با استفاده از پارادایم تفسیری، روش نظریه زمینه‌ای و با نمونه‌گیری نظری، ۲۱ نفر از نوجوانان افغانستانی ساکن یزد را انتخاب کرد و مصاحبه‌های عمیق درباره چالش‌های مهاجرتی با آنان انجام شد. فرایند نمونه‌گیری تا مرحله اشباع داده‌ها ادامه پیدا کرد و داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از کدگذاری باز، محوری و گزینشی و در قالب هفده مقوله هسته ارائه شده است. مقولات اصلی کشف‌شده شامل پروبلماتیک شغلی، فویبای ذهنیت‌های انسان‌زدایانه، تبعیض‌های ساختاری تزلزل‌بخش، اتویبای انتظار، بازنمایی و اقلان هویت و ... هستند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که نوجوانان مهاجر نسل دوم از فرایندهای تطبیق‌پذیری در مقابل ساختارهای اجتماعی دل‌زده می‌شوند و در آنان خودپنداره منفی تشکیل می‌شود. بر همین اساس، مدل پارادایمی و نظریه تجربی پژوهش ارائه شدند.

واژه‌های کلیدی: نوجوان، افغانستان، فرهنگ‌پذیری، مهاجر، یزد

* نویسنده مسؤول

روحانی، علی، افشانی، سید علیرضا؛ فولادی، خدیجه؛ مرادی، شکیلا؛ بهار و صمدیان سریشه، صبا. (۱۴۰۳). فرایند فرهنگ‌پذیری در میان نوجوانان افغانستانی، یک مطالعه کیفی در شهر یزد. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۳(۲)، ۱۱۷-۱۳۷. <https://doi.org/10.22108/srsp.2024.141359.1992>

مقدمه

مهاجرت از افغانستان طی سه دهه گذشته، از بزرگ‌ترین جنبش‌های آوارگی و پناهندگی در تاریخ مدرن جهان است. به طور کلی حدود یک سوم جمعیت افغانستان (بیش از شش میلیون نفر)، کشور خود را رها و تقریباً به ۷۲ کشور جهان مهاجرت کرده‌اند که در این بین بیش از ۹۶ درصد آنها وارد دو کشور همسایه، همچون ایران و پاکستان شده‌اند (Abbasi Shavazi et al., 2012). در واقع افغانستان در حال حاضر یکی از بزرگ‌ترین دیاسپورهای جهان را از آن خود کرده است. افغانستان بیش از سی میلیون نفر جمعیت دارد که بیشتر از هفت میلیون نفرش در خارج از آن زندگی می‌کنند و بیشترین جمعیت مهاجر را در کشورهای همسایه، همچون ایران و پاکستان دارند. به عبارت بهتر، در هر کدام از کشورهای همسایه، بیش از ۳ میلیون نفر سکونت دارند که جمعیت بیشتری از آنان را پناهندگان در بر می‌گیرد. این وضعیت در دو سال اخیر و با برآمدن طالبان بغرنج‌تر شده و داده‌های آماری جدید، به‌روزرسانی دقیقی نشده است. در این میان برآوردهای احتمالی، اعداد بزرگ‌تری را نشان می‌دهد.

مهاجرت افغانستانی‌ها به ایران، سابقه طولانی داشته است که به مهاجرت گسترده آنها در اواخر دهه ۱۹۷۰ بازمی‌گردد. به‌طور کلی قرن‌های مدیدی است که افغانستانی‌های شیعه برای انجام زیارت‌های مذهبی به ایران آمده‌اند و از سوی دیگر مهاجرت‌های اقتصادی با ثبت اسکان دائمی، از سال ۱۸۵۰ تاکنون بسیار ناچیز بوده است. با این حال، تاریخ مدرن مهاجرت افغان‌ها به ایران در سال ۱۹۷۹ و با اشغال شوروی آغاز شد، به‌نوعی بیشتر جنبش‌های بعدی، با تأثیرات مستقیمی همچون جنگ و ناامنی و همچنین تأثیرات غیرمستقیم مانند بیکاری و تورم همراه بوده است. دهه‌ها اشغال اتحاد جماهیر شوروی بین سال‌های ۱۹۷۹ و ۱۹۸۹، باعث مهاجرت گسترده سه میلیون مهاجر افغانستانی به ایران شد و در پی آن، پس از صلح شوروی در سال ۱۹۸۹ و به قدرت رسیدن جنبش

مقاومت در کابل، ۱/۴ میلیون افغانستانی به خانه بازگشتند، اما جنگ‌های داخلی در سال‌های ۱۹۸۹ و ۱۹۹۳، موج جدیدی از مهاجرت اجباری به ایران را ایجاد کرد؛ مهاجرانی که طبقات متوسط شهری و تحصیلی را در بر می‌گرفتند. حکومت سرکوب‌گرانه طالبان، جریان مداومی را در دهه آینده ایجاد کرد. سقوط طالبان در سال ۲۰۰۴، جنبش بازگشت را چشمگیر کرد، اما ادامه جنگ به تداوم مهاجرت از افغانستان به ایران منجر شد. با این حال، با توسعه شبکه‌های اجتماعی و پشتیبانی از مهاجران جدید افغانستانی، جریان مهاجرت به طور فزاینده‌ای پیچیده شده است که نه تنها پناهندگان، مهاجران کارگری را نیز درگیر می‌کند (Abbasi Shavazi et al., 2012؛ روحانی و همکاران، ۱۳۹۴).

در این میان، آنچه مسئله پژوهش حاضر را پروبلماتیک و ایده‌مند کرد، به این واقعیت برمی‌گردد که محققان به‌واسطه پژوهش‌های مختلف در طی چند سال گذشته، نوجوانان افغانستانی ساکن شهر یزد را گروهی حساس دانستند و به آنها توجه کردند. یکی از محققان، مدیر دفتر تسهیلگری در یکی از محلات حاشیه‌ای شهر بود و تجربه او نشان می‌داد که نسل نوجوان افغانستانی‌های مقیم شهر یزد، به‌طرز متفاوتی رفتار می‌کنند، به‌گونه‌ای که آنان نه ایرانی و نه افغانستانی به شمار می‌آیند. از سوی دیگر یکی دیگر از محققان، هویتی دورگه (ایرانی/افغانستانی) داشت و در ارتباطات اجتماعی با آنها موفق شده بود وارد گعده‌های دوستی و رفاقتی آنان شود. داده‌های او، از مشاهده مشارکتی به ارمغان آمد و تیم پژوهش را به این مسئله هدایت کرد که نوجوانان افغانستانی به‌طور جدی، با مسئله فرهنگ‌پذیری مواجه‌اند. از سوی دیگر یکی دیگر از محققان پژوهش که حوزه مطالعاتی او بر افغانستانی‌های مقیم ایران است هم، براساس مطالعات پیشین به این نتیجه رسیده بود که با توجه به ویژگی‌های خاص شهر یزد برای مهاجران افغانستانی (نزدیکی مذهبی با جامعه میزبان، زندگی طولانی مدت، ارتباط ارگانیک با بدنه شهر و

فرهنگ‌های والدین و همچنین جامعه‌ای که خود در آن زندگی می‌کنند، آنها را با تعارضات ارزشی و فرهنگی بیشتری روبه‌رو کرده است. به عبارت دیگر، تعارضات و کشمکش‌های ناشی از ادغام‌نیافتن فرهنگی، با شدت بیشتری در نسل دوم مهاجران ظاهر می‌شود؛ زیرا بیشتر آن چیزی که فرزندان در مدرسه و خارج از خانه آموزش می‌بینند، در تضاد با آن چیزی است که در محیط خانواده می‌آموزند (خسروی و همکاران، ۱۳۹۸). به طور کلی درباره فرایندهای قدرتی که بر نوجوانان مهاجر تأثیرگذارند، در دو عنوان ساختار جامعه ایرانی و ساختار سنت‌ها و فرهنگ افغانستانی بحث می‌شود. بر همین اساس، پژوهش حاضر قصد دارد فرایندهای مواجهه نوجوانان افغانستانی را با مسائل ساختاری و اجتماعی موجود در شهر یزد و با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای واکاوی و درک و تفسیر آنان را بر ساخت کند.

پیشینه پژوهش

ابتدا سعی خواهد شد تا پژوهش‌های موجود در این زمینه به اختصار بررسی شوند؛ برای مثال نتایج پژوهش احمدرش و عیدی (۱۳۹۷) حاصل از آن است که تقابل اجتماعی-فرهنگی هم در بعد عینی و هم بعد ذهنی، مابین ساکنان بومی منطقه مطالعه‌شده در یزد و اتباع افغانستانی وجود دارد. نتیجه پژوهش روحانی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد شهروندان ایرانی-یزدی فاصله روانی و اجتماعی بالایی با مهاجران احساس می‌کنند و در مقابل افغانستانی‌ها نیز، رضایت پایینی از میزبانان خود دارند. روحانی و انبارلو (۱۳۹۷) بیان می‌کنند جوانان ایرانی در یک فرایند سود و زیان اقتصادی، حضور مهاجران افغانستانی را در بازار اشتغال بسیار منفی ارزیابی می‌کردند. علاوه بر آن، وضعیت اقتصادی کشور و سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی مشارکت‌کنندگان هم، این امر را تقویت می‌کرد. صادقی فسایی و نظری (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده‌اند که نوجوانان افغانستانی در جریان تعاملات روزمره خود با

(...)، مسئله فرهنگ‌پذیری در بین آنان بسیار حاد است؛ زیرا آنان در رابطه‌ای ارگانیک با همالان ایرانی خود هستند، اما در عین حال همیشه تنش‌هایی در روابط آنان موجود بود. در این میان مطالعات همین محقق به ما نشان داده بود که مردم شهر یزد از کیفیت حضور افغانستانی‌ها در شهر یزد ناراضی‌اند. همه این موارد ما را به این ایده رساند که این مسئله را به‌طور ویژه بررسی کنیم.

به‌طور کلی داده‌های آماری نشان می‌دهد حدود ۱۴ درصد از مهاجران افغانستانی ساکن یزد را کودکان و ۲۸ درصد از آنان را نوجوانان تشکیل می‌دهند. با توجه به حضور طولانی مدت افغانستانی‌ها در ایران و به وجود آمدن نسل دوم مهاجران، یعنی افرادی که در ایران متولد شده‌اند یا در کودکی به ایران مهاجرت کرده‌اند، روبه‌رو شدن این افراد با ساختار اجتماعی جامعه ایران، آنها را با مقوله‌ای با عنوان «پروبلماتیک تعلق و یا پارادوکس تعلق» مواجه کرده است. مهاجران نسل اول با وجود حضور طولانی مدت در جامعه میزبان، خود را متعلق به ایران نمی‌دانند. این در حالی است که مهاجران نسل دوم در یک پارادوکس و دوگانگی احساس تعلق/تعلق‌نداشتن به جامعه میزبان قرار دارند. تولد در ایران و گذراندن مقاطع تحصیلی در این کشور، باعث شده است که مهاجران نسل دوم، ایران را خانه خود بدانند، اما وجود چالش‌های قانونی و اجتماعی که در زندگی روزمره با آنها مواجه‌اند، سبب شده است تا ایران را مکان دائمی زندگی خود متصور نشوند. وجود فاصله‌گذاری‌های اجتماعی در سه سطح، ساختاری، نهادی و بین فردی باعث شده است تا افراد کمتر در جامعه میزبان پذیرفته شوند و در نهایت هر دو نسل مهاجران با مسئله‌مندی تعلق اجتماعی روبه‌رو باشند (زندنی‌ناوگران و همکاران، ۱۴۰۱).

طبیعی است نسل دوم مهاجران افغانستانی، فرایند سازگاری و انطباق فرهنگی متفاوتی را نسبت به نسل پیشین تجربه می‌کنند، به صورتی که تعلقات دوگانه و اثرپذیری از

صادقی^۱ (2012) نتیجه گرفته‌اند که افغانستانی‌های نسل دوم، الگوهای متنوع سازگاری دارند و ادغام، رایج‌ترین الگوی سازگاری و فرهنگ‌پذیری آنها بوده است. موسوی (۱۳۹۱) براساس یافته‌های به دست آمده بیان کرده است که اظهارنکردن هویت افغانستانی از سوی نسل دوم مهاجران مصاحبه‌شده، در سه مقوله جامعه‌پذیری در ایران، موانع ساختاری و موانع ارتباطی بحث می‌شود. توکلی خمینی و همکاران (۱۳۹۰) بررسی کرده‌اند که مهاجران نسل دوم در دوران کودکی، به ابعاد هویت‌بخش جامعه میزبان تعهد بیشتری دارند و چون در بررسی ارزیابی فایده، هویت ایرانی با تأیید اجتماعی همراه نیست، مهاجران نسل دوم عموماً مطابق با انتظارات افراد جامعه میزبان رفتار می‌کنند. گرونبرگ و همکاران^۲ (2022) نشان دادند که با توجه به گسترش روزافزون میل به مهاجرت در میان مردم در کشورهای توسعه نیافته و آسیب دیده از فقر و جنگ، استفاده از این فناوری، توانایی دولت‌ها را در شناخت مهاجران بالاتر برده است. بیسایلون و همکاران^۳ (2016) تلاش کرده‌اند تا درک جدیدی درباره مسائل پیش روی افغانستانی‌ها در مراکز درمانی در ایران را ارائه کنند. این پروژه از نگرانی درباره رفتارهای پیش‌داورانه افغانستانی‌ها در محیط‌های بالینی پدید آمده است. هیگو و همکاران^۴ (2012) بیان می‌کنند که تحرک رو به بالا در بین پناهندگان، به‌ویژه بین مهاجران نسل اول و دوم، وجود دارد. استدلال می‌شود که این نمایانگر پتانسیل برای توسعه است. گیل مارتین^۵ (2008) به این نتیجه رسیده است که مهاجرت در جغرافیا اشکال مختلفی دارد. در حالی که جغرافیای سنتی، عوامل فشار و کشش را در مهاجرت به‌طور سنتی مطالعه می‌کند، این روش با اتکا به روش‌های کمی و تأکید بر عوامل اقتصادی به چالش کشیده شده است.

ایرانیان، تحقیر شده‌اند و همچنین به آنها بی‌احترامی شده است. افراد مطالعه شده به‌منظور اجتناب از برخوردها، فاصله‌گیری را استراتژی کنش برگزیده‌اند. یافته‌های پژوهش روحانی و انبارلو (۱۳۹۵) در قالب یک مقوله هسته نهایی با عنوان «برساخت فویبای تجاوز و حمله» ارائه شده است و در این روند فرایندهای اجتماعی واکاوی و به‌صورت روایت پژوهانه معرفی شدند که به شکل‌گیری عواطف منفی در مشارکت‌کنندگان منجر شده بود. روحانی و همکاران (۱۳۹۴) نشان داده است که با افزایش سن، سطح تحصیلات، هویت/ ارزش‌های جهانی، هویت/ ارزش‌های ایرانی-اسلامی، آگاهی و مراد به با افغانستانی‌ها، از عاطفه اجتماعی منفی شهروندان کاسته می‌شود و از سوی دیگر با افزایش هویت/ ارزش‌های محلی، عاطفه اجتماعی منفی شهروندان افزایش می‌یابد. مظلومی (۱۳۹۴)، مفاهیم هویت و بحران هویت را بررسی کرده. به‌طور کلی این پژوهش اهمیت سبک‌های تربیتی والدین را در شکل‌گیری هویت یادآور می‌شود و بیان می‌کند هرگونه افراط و تفریط در روش‌های تربیتی، بر تشدید بحران در دوره نوجوانی آنها اثرگذار خواهد بود. موسوی منفرد و سهرابی‌زاده (۱۳۹۴) بیان می‌کنند یکی از مهم‌ترین رویدادها در دوره نوجوانی، پدیده بحران هویت است و هرگونه اختلال در این بین باعث تشدید بحران هویت در نوجوانان می‌شود. از میان عوامل تأثیرگذار بر هویت، خانواده بیشترین نقش را دارد. اخلاقی و همکاران (۱۳۹۵) نتیجه گرفته‌اند که ترکیب احساسات کشف‌شده از دو واقعیت اجتماعی، در رابطه مهاجر با میزبان حاکی است؛ اول، مهاجر در تأمین انتظارات و تأیید خود ناکام بوده است و دوم، راه تغییر وضعیت را نیز مسدود ارزیابی می‌کند. در چنین فضایی، شکنندگی رابطه، تضعیف انسجام و سست‌شدن تعهدات اجتماعی، پیش‌بینی‌پذیر است. یوسفی و همکاران (۱۳۹۲) بیان کرده‌اند که مهاجران بیشترین حمایت‌های مالی و عاطفی را از خویشاوندان خود دریافت می‌کنند. عباسی شوازی و

¹ Abbasi Shavazi et al.

² Grünenberg et al.

³ Bisailon et al.

⁴ Hugo et al.

⁵ Gilmartin

نقاط جهان، از جمله اروپا، همیشه شاهد درگیری‌های کثرت‌ها بوده‌ایم و وحدت حول یک امر کلی، امری کاملاً جدید است.

بخش دوم: مطالعات روان‌شناسی اجتماعی درباره

فرهنگ‌پذیری در غرب

رابرت کیو^۲ در مطالعات پیوسته خود معتقد است که گروه‌های متعارض تنها زمانی به آشتی‌پذیری می‌رسند که شروط زیر تأمین شود. ۱. گروه‌ها از موقعیت یکسانی برخوردار باشند؛ ۲. گروه‌ها اهداف مشترکی داشته باشند؛ ۳. همکاری بین گروهی وجود داشته باشد (نه رقابت)؛ ۴. حمایت‌های سازمانی وجود داشته باشد و قوانین، رسوم و ... از تعامل‌های مثبت حمایت کنند.

الگوی نگرانی یا دغدغه دوطرفه هم، از جمله نظریاتی است که در رابطه با راهبردهای آشتی‌پذیری و حل مسئله گروهی و بین فرهنگی کاربرد دارد (Steg & Buunk, 2017).

توبر^۱ (2007)، پاسخ به این پرسش را بررسی کرده است: افغانستانی‌هایی که به خدمات بهداشتی ایران دسترسی دارند، چه تفسیری از آموزش بهداشت و برنامه‌ریزی خانواده دارند؟

چارچوب مفهومی

در این بخش سعی خواهد شد در سه بخش، نظریه‌ها و مفاهیمی که در رابطه با فرهنگ‌پذیری و ارتباطات بین فرهنگی بین ایرانیان و افغانستانی‌ها در جریان است، بحث شود. ابتدا تلاش می‌شود نظریه‌های تاریخی ایرانی و فصل مشترک آنها بازگو و سپس الگوهای فرهنگ‌پذیری جهانی در سطوح متوسط (روان‌شناسی اجتماعی) بررسی شود. در نهایت سعی می‌شود در قالب نظریات جامعه/جمعیت‌شناختی، مسئله فرهنگ‌پذیری بررسی شود. همچنین در قالب حساسیت نظری، تلاش می‌شود این مفاهیم حساس برجسته و نحوه ورود به میدان از این طریق مشخص شود.

بخش اول: ایران فرهنگی

نظریه‌های فراوانی در قالب جامعه‌شناسی تاریخی در زمینه «ایران فرهنگی» و تاریخ و فرهنگ مشترک این کشورها وجود دارد. متفکرینی مانند پرویز پیران، سید جواد طباطبایی، محمدعلی همایون کاتوزیان و ... مطالب مختلف و متنوعی را در رابطه با جامعه‌شناسی تاریخی این حوزه مشترک فرهنگی و اجتماعی نگاشته‌اند. در این میان، آنها در مطالعات خود نشان داده‌اند که وحدت در عین کثرت، از اصلی‌ترین ویژگی‌های کشورهای حوزه ایران فرهنگی بوده است. به معنای دیگر، این حوزه فرهنگی و تاریخی با وجود تفاوت‌های موجود، وحدت پیدا کرده است. به همین واسطه، همیشه به تفاوت‌ها در این حوزه مشترک، احترام گذاشته شده است و قومیت‌ها و کثرت‌های متفاوت، در ذیل یک وحدت به اشتراک می‌رسیدند. در حالی که هم‌زمان در بسیاری از

² Robert Q

¹ Tober

جدول ۱- الگوی نگرانی دوگانه

Table 1- Dual Worry Model

دغدغه کم درباره خود	دغدغه زیاد درباره خود
دغدغه کم درباره دیگری	دغدغه زیاد درباره دیگری
بی‌عملی	رقابت و ستیزه‌جویی
تسلیم‌شدن	حل مسئله

دیگری را به رسمیت بشناسند. در این میان، بری (2006) مدل فرهنگ‌پذیری خود را این‌گونه شرح می‌دهد:

همچنان‌که از جدول ۱ آشکار است، دو گروه متعارض تنها زمانی مسئله خود را حل می‌کنند که هر دو طرف دغدغه طرف مقابل را داشته باشند. در واقع، هر دو طرف موجودیت

جدول ۲- مدل فرهنگ‌پذیری بری (2006)

Table 2- Berry Acculturation Model (2006)

فرهنگ خود ارزشمند نیست	فرهنگ خود ارزشمند است
هماندسازی	تلفیق
انزوا	جدایی
	بله
	خیر
	تماس با جامعه میزبان

می‌کنند. براساس این نظریه‌ها، کشف یا ایجاد مشابهت در بین گروه‌های فرهنگی متعارض و برجسته‌کردن آن، تا حد زیادی از تعارضات را کاهش می‌دهد. همچنین فرضیه تماس بر کیفیت تماس مهاجران و میزبانان تأکید دارد (Steg & Buunk, 2017).

بخش سوم: نظریه‌های جامعه/جمعیت‌شناختی

توماس^۱، نظریه جاذبه-دافعه را مطرح کرد که در آن برای تبیین مهاجرت، بر نداشتن تعادل اجتماعی/اقتصادی میان کشورهای مبدأ و کشورهای مقصد متمرکز شده بود. به نظر او، نداشتن تعادل اجتماعی/اقتصادی در کشور مبدأ، موجب دفع افراد از آن کشورها می‌شود. از جانب دیگر، در کشورهای مقصد، عوامل اجتماعی/اقتصادی به جذب افراد منجر می‌شوند و تا زمان برطرف‌نشدن عوامل دافعه در کشور مبدأ، به مهاجرت هرچه بیشتر منجر می‌شود. نظریه جاذبه و دافعه را اورت اس لی^۲ نیز مطرح کرده و بسط بیشتری یافته است. او معتقد است که اگر نتیجه عوامل دافعه و جاذبه مثبت باشد و موانع موجود در این مسیر، بر این میل برای مهاجرت غلبه کنند، مهاجرت به‌طور عینی اتفاق می‌افتد (زنجانی، ۱۳۸۰). نظریه «تهدید

همان‌طور که از جدول ۲ هویدا است، بری (2006) در پاسخ به دو موقعیت ارزشمندبودن فرهنگ خودی و تماس داشتن با جامعه میزبان، چهار رویکرد فرهنگ‌پذیری را مشخص می‌کند. تلفیق زمانی رخ می‌دهد که مهاجران هم فرهنگ خود را حفظ می‌کنند و هم با جامعه میزبان کنش متقابل دارند و فرهنگ آنها را هم تا حد زیادی می‌پذیرند. همانندسازی زمانی اتفاق می‌افتد که مهاجران از فرهنگ بومی خود گریزان‌اند و جذب فرهنگ کشور میزبان می‌شوند. جدایی نیز زمانی اتفاق می‌افتد که مهاجران پایبندی اصلی‌شان به ارزش‌های خودشان باشد و انزوا هم وقتی رخ می‌دهد که مهاجران نه تنها ارزشی برای فرهنگ جامعه میزبان قائل نیستند، ارزش‌های جامعه بومی خود را نیز نمی‌پذیرند. تحقیقات در بیشتر کشورهای مختلف نشان داده است که تفاوت عمده‌ای در نگرش بین مهاجران و میزبانان وجود دارد. بسیاری از مهاجران در جهان گرایش به این دارند که استراتژی تلفیق را برگزینند، در حالی که گرایش کلی میزبانان این است که مهاجران همانندسازی را در پیش گیرند. این تفاوت نگرش، موجب اختلافات بسیار زیادی در بین مهاجران و میزبانان شده است. فرضیه تماس و مشابهت‌پذیری نیز، که از پرکاربردترین نظریه‌های امروزی در رفع تعارضات بین گروهی‌اند، پیش‌فرض‌های یکسانی را ارائه

¹ Thomas

² Evert S. Lee

نظری، با استفاده از این پژوهش‌ها و نظریه‌ها سعی شد تا بر مفاهیم خاصی بیشتر تمرکز و در ورود به میدان پژوهش و در طراحی پروتکل مصاحبه، از آن استفاده کنیم؛ برای مثال براساس راهنمایی‌های نظریه‌های مرتبط با همانندی و انطباق، سعی شد در مصاحبه‌نامه درباره شیوه‌ها و مکانیزم‌های انطباق‌پذیری نوجوانان، سؤالاتی مطرح و زندگی آنان در مواجهه با دیگران مهم و ساختارهای اجتماعی کندوکاو شود. همچنین سعی شد براساس نظریه دافعه و جاذبه، مزیت‌ها و معایب زندگی در ایران، تعلق خاطر به مسئله وطن، معنای وطن و ... بررسی شود. از سوی دیگر براساس مفهوم ایران فرهنگی، سعی شد اشتراکات فرهنگی آنان بررسی و درباره آنها سؤال شود. در همین مسیر، انواع الگوهای انطباقی در آنان پرسش شد. به‌طور کلی بر این اساس سعی شد پروتکل مصاحبه حول محور این مفاهیم حساس، تنظیم شود.

روش پژوهش

این پژوهش براساس موضوع، ایده و مسئله پژوهش، از روش نظریه زمینه‌ای استفاده کرده است. رویکردی که گلنزر و اشتراوس^۳ در سال ۱۹۶۷ مطرح کردند، رویکرد نظریه زمینه‌ای یک طرح تحقیق کیفی است که محقق براساس آن اقدام به یک تبیین عام (نظریه) از یک فرایند، کنش یا تعامل می‌کند و براساس دیدگاه شمار بسیاری از مشارکت‌کنندگان شکل می‌گیرد. دو رویکرد اصلی در نظریه زمینه‌ای وجود دارد که عبارت است از: رویکرد عینی‌گرایی اشتراوس و کوربین^۴ و رویکرد برساخت‌گرای چارمز^۵. در این پژوهش از رویکرد عینی‌گرایی اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) استفاده شده است. جامعه هدف این پژوهش، نوجوانان افغانستانی ساکن شهر یزدند. از میان آنان ۲۱ نفر (جدول ۳) از نوجوانان افغانستانی مصاحبه و به‌صورت نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. انتخاب این نمونه‌ها براساس ملاک‌های شمول متنوعی انجام شده است؛ برای مثال این نمونه‌ها هم دانش‌آموزان در حال تحصیل و هم ترک تحصیل کرده را شامل می‌شود. همچنین محقق

یکپارچه را ابتدا والتر و استفان^۱ مطرح کردند. این دو بیان می‌کنند ترس از تهدید و از بین رفتن فرهنگ‌ها هنگام مواجهه با مهاجران، همیشه در مردم بومی وجود داشته است که این روند پیامدهای مختلفی را به دنبال داشته است (Riek et al., 2006). در موقعیت کمبود منابع، گروه‌های کمتر برخوردار، تمام توان خود را برای رقابت بر سر تصاحب منابع کمیاب انجام می‌دهند که این امر باعث بروز نگرش منفی میان بومیان و گروه‌های مسلط بر منابع می‌شود (Aberson & Gaffney, 2009). در نهایت این گروه‌ها، گروه‌های دیگر را عامل تهدید در نظر می‌گیرند و این تهدید، زمانی برجسته می‌شود و شکل عینی‌تری به خود می‌گیرد که گروه‌های خودی در مواجهه و برخورد با گروه‌های مهاجر، از موقعیت اجتماعی بالا یا پایینی برخوردار باشند. مدل ابزاری تضاد گروهی نیز ارائه شده است که در آن فشار دستیابی به منابع کمیاب (پول، موقعیت سیاسی، شغل و...) و همچنین رقابت بالقوه و بالفعل گروه‌های جامعه و گروه‌های مهاجران، به ایجاد رقابت شدید برای کسب منابع منجر می‌شود؛ زیرا گروه‌های مسلط عضو جامعه بزرگ‌تر، معمولاً به دنبال این‌اند که منابع کمیاب را به‌صورت ناعادلانه‌ای بین خود تقسیم کنند و در نتیجه این منابع کمیاب برای همه به یک اندازه در دسترس نیستند (Esses et al., 2001).

گوردون^۲ از نظریه همانندشدن کلاسیک سخن گفته و معتقد است که مهاجران، از سلسله‌مراتب پایین‌تر اقتصادی جامعه میزبان شروع می‌کنند و وقتی به آرامی همانندپذیر شدند، موقعیت‌های شغلی بالاتری را تصاحب می‌کنند. به نظر او این فرایند در طول سه نسل اتفاق می‌افتد. به نظر گوردون، مهاجران برای اینکه بتوانند این سلسله‌مراتب اقتصادی را طی کنند، حتماً باید فرایند همانندی‌شان را تجربه کنند که فرایندی هفت‌مرحله‌ای است (Greenman & Xie, 2008).

حساسیت نظری

همان‌طور که مشخص است، پژوهش‌ها و نظریه‌های متنوعی در رابطه با مهاجران ارائه شده است. در برساخت حساسیت

³ Glaser and Strauss

⁴ Strauss and Corbin

⁵ Charmaz

¹ Walter and Stephen

² Gordon

به‌طور کلی از سه روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شده است. فرایند کدگذاری باز با راهنمایی شیوه‌اشتراوس و کوربین (۱۳۹۱) انجام شد. در این مسیر، با مطالعه متون کلی مصاحبه‌ها، سعی شده است که ابتدا مقوله‌های کلی استخراج شود. به عبارت دیگر، محقق سعی کرده است تا ابتدا تعداد زیادی مقوله اطلاعاتی کلی را استخراج کند، سپس دوباره به متن داده‌ها مراجعه کند و تعداد مقوله‌های اطلاعاتی را کاهش دهد. این مسیر چندین بار به‌طور رفت و برگشتی از داده‌ها تا مقوله‌ها ادامه یافت تا از تعداد مقوله‌های اطلاعاتی کاسته شد؛ سپس در مرحله کدگذاری محوری، مدل پارادایمی براساس مقولات استخراج‌شده طراحی و درنهایت در مرحله کدگذاری گزینشی، نظریه تجربی پژوهش ارائه شد.

برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از میان گروه‌های جنسیتی و قومیتی و منزلتی بهره گرفته است که مالکیت سرمایه‌ای (سرمایه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی) متفاوتی دارند. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در این تحقیق، ملاحظات اخلاقی همچون تأمین آسایش و راحتی مشارکت‌کنندگان و حفظ شأن و حرمت پاسخگویان رعایت شده است. علاوه بر آن، محقق سعی کرده است تا با استفاده از اسامی مستعار، شناسایی شرکت‌کنندگان را ناممکن کند. قابلیت اعتماد یافته‌های پژوهش حاضر به‌وسیله روش‌های ۱. مشارکت طولانی و مشاهده مداوم در میدان تحقیق؛ ۲. بررسی همکاران؛ ۳. تأیید مشارکت‌کنندگان و ۴. توصیف غنی، تأیید شده است. تحلیل داده‌ها هم‌زمان با گردآوری داده‌ها و با استفاده از روش کدگذاری انجام شده است. در این پژوهش

جدول ۳- ویژگی مشارکت‌کنندگان تحقیق

Table 3- Participants Characteristics

شماره	نام مستعار	جنسیت	سن	مذهب	قومیت	تحصیلات	وضعیت تحصیل	شغل	حضور در ایران
۱	کریم	مرد	۱۷	سنی	تاجیک	دهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲	امین	مرد	۱۹	سنی	پشتو	دیپلم	ادامه نمی‌دهد	معامله پوشاک	متولد ایران
۳	طاہر	مرد	۱۴	سنی	تاجیک	نهم	محصل	شاگرد مغازه	متولد ایران
۴	فاطمه	زن	۱۷	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	شرکت نرم‌افزار	۱۲ سال
۵	رها	زن	۱۸	شیعه	ترکمن	دیپلم	محصل	ندارد	متولد ایران
۶	زهرا	زن	۱۸	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۷	حمید	مرد	۱۸	سنی	تاجیک	نهم	ترک تحصیل	بنایی	۱۵ سال
۸	احمد	مرد	۱۴	سنی	پشتو	هفتم	ترک تحصیل	مغازه‌داری	۱۲ سال
۹	رحیم	مرد	۱۵	سنی	پشتو	نهم	ترک تحصیل	انباردار	۱۵ سال
۱۰	فرهاد	مرد	۱۶	سنی	پشتو	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۱	محمد	مرد	۱۶	سنی	تاجیک	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۲	مرتضی	مرد	۱۷	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۳	علیرضا	مرد	۱۷	شیعه	هزاره	نهم	ترک تحصیل	مغازه‌داری	متولد ایران
۱۴	رضا	مرد	۱۶	شیعه	هزاره	دهم	محصل	تولیدی کیف و کفش	متولد ایران
۱۵	یونس	مرد	۱۸	سنی	هراتی پشتو	دیپلم	محصل	بنایی و گچ‌کاری	متولد ایران
۱۶	سردار	مرد	۱۸	سنی	هراتی پشتو	دیپلم	ادامه نمی‌دهد	بنا، فوتسال	۱۸ سال
۱۷	علی	مرد	۱۵	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۱۸	زینب	زن	۱۷	شیعه	هزاره	یازدهم	محصل	تولیدی کیف و کفش	متولد ایران
۱۹	مریم	زن	۱۷	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲۰	مرجان	زن	۱۸	شیعه	هزاره	دوازدهم	محصل	ندارد	متولد ایران
۲۱	محسن	مرد	۱۶	سنی	تاجیک	دیپلم	محصل	بنایی و گچ‌کاری	متولد ایران

یافته‌های تحقیق

با ثبت دقیق داده‌ها و تحلیل موشکافانه گزاره‌ها، مفاهیم، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های اصلی استخراج شدند. در نهایت

مقوله هسته از ۱۷ مقوله اصلی برساخت شد که در جدول ۲ نشان داده شده است. در ادامه یافته‌های پژوهش براساس مقولات اصلی شرح داده می‌شوند.

جدول ۴- مقولات اصلی و مقوله هسته

Table 4- Main and core categories

مقوله هسته	مدل پارادایمی	مقولات اصلی
"اراد و کسب‌های هویتی"	شرایط علی	فویبای ذهنیت‌های انسان‌زدایانه محدودیت‌های ساختاریافته تبعیض‌های ساختاری تزلزل‌بخش تعیین‌گرایی فرهنگی و اقتصادی خانواده بحران زندگی در افغانستان امیدواری وطن‌دوستانه به افغانستان جرم‌انگاری هویت افغانستانی وضعیت شغلی پروبلماتیک مزیت نسبی ایران شکست حضور شبییه‌سازی و مصرف متظاهرانه افتخار به ملیت اتوپیای انتظار فروپاشی روانی خودپنداره منفی مهاجر
	شرایط زمینه‌ای	
	شرایط مداخله‌گر	
	پدیده مرکزی	
	استراتژی‌ها	
	پیامدها	

شرایط علی

شرایط علی بیان‌کننده وقایع، حوادث و رویدادهایی است که به وقوع یا گسترش پدیده منجر می‌شوند و بر پدیده مدنظر تقدم دارند. با توجه به نتایج پژوهش، شرایط علی عبارت‌اند از: فویبای ذهنیت‌های انسان‌زدایانه، محدودیت‌های ساختاریافته و تبعیض‌های ساختاری تزلزل‌بخش. فویبای ذهنیت‌های انسان‌زدایانه، در رابطه با فویبایی است که مشارکت‌کنندگان تحقیق با آن مواجه‌اند. یکی از عوامل فویبای آنان، بیشتر از برجسب‌هایی است که جامعه میزبان به آنها نسبت می‌دهد. علاوه بر آن، بدبینی و بی‌اعتمادی مهاجران به جامعه میزبان، عواطف منفی مهاجران افغانستانی را برجسته می‌کند و در نتیجه این ذهنیت‌های منفی دوطرفه، به ترسی عمیق و بنیادین در مهاجران منجر می‌شود؛ این ترس، باعث

می‌شود افراد در برخورد با جامعه میزبان احساس نگرانی کنند و به واسطه برجسب‌هایی که می‌خورند، احساس ناامنی و بی‌ارزشی را تجربه کنند. از این رو احساسات منفی متقابلی نیز در مهاجران، نسبت به جامعه مهاجر هویدا شده است و آنها باور دارند چنین ذهنیت و افکاری از سوی جامعه میزبان، تغییرندانی و انکارنشدنی است. امین می‌گوید:

«وقتی من سی سال در یه شهر زندگی می‌کنم، میشم مثل این مردم و اونا با من خوب برخورد می‌کنن؛ اما به‌خاطر ذهنیت بدی که دارن، اگر بفهمن ما افغانی هستیم به مشکل برمی‌خوریم».

شرط علی دیگر، محدودیت‌های ساختاریافته است. مقوله محدودیت‌های ساختاریافته، در رابطه با محدودیت‌هایی است که مهاجران آن را در تمامی ابعاد زندگی خود تجربه می‌کنند. چنین محدودیت‌هایی با گذشت زمان، شکلی رسمی و دائمی

«با من شخصاً برخوردی بدی نشده، اما برای ثبت‌نام تا حالا مشکل داشتم؛ مثلاً مدرسه نگذاشتند برم، وقتی آمدیم به‌خاطر افغانی‌بودنم و چون مدرک نداشتم، آزاد رقوم و ۱۰ برابر بچه‌های دیگر پول دادم و درس خواندم و در مدرسه ماندم، ولی مدرک را روی یک کاغذ سفید، نه روی یک تکه کاغذ نوشتند قرآن ۲۰، دینی ۲۰، همه‌چی ۲۰ همین. در همین حد که دل من خوش بشه».

شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای، ویژگی‌هایی است که خاص کنشگران و بستر و میدان پژوهش است. چنانچه از داده‌ها پیداست، ما با تعیین‌گرایی فرهنگی و اقتصادی خانواده، بحران زندگی در افغانستان، امیدواری وطن‌پرستانه به افغانستان و جرم‌انگاری هویت افغانستانی، به‌عنوان شرایط زمینه‌ای مواجهیم. اولین شرط زمینه‌ای، تعیین‌گرایی فرهنگی و اقتصادی خانواده است. به عبارت بهتر، تعیین‌گرایی فرهنگی خانواده به انتظاراتی اشاره دارد که زندگی فرد را به انتخاب‌های والدین محدود می‌کند. فرهنگ خانواده و به‌طور کلی دیدگاه‌های خانواده، عاملی تعیین‌کننده در انتظارات آن‌ها از فرزندان است. استقلال‌نداشتن فرزندان و سودآور نبودن آنان در نگاه خانواده، وضعیت حال و آینده نوجوانان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. احمد در این باره می‌گوید:

«اینجا بعضی از خانواده‌ها عادت ندارند که چیزی برای بچه‌هاش ذخیره کنن و تازه انتظار اینو دارند که بچه‌ها برای اونا سودآور باشن، نمی‌خوان بذارن که بچه‌ها پیشرفت کنند».

شرط زمینه‌ای دیگر، بحران زندگی در افغانستان است. مقوله اصلی بحران زندگی در افغانستان، به تجربه‌های والدین و نزدیکان نوجوانان و ذهنیت‌های آنها درباره وضعیت زندگی در افغانستان اشاره می‌کند. شرایط نامساعد زندگی در افغانستان، به سه دسته ۱. شرایط اقتصادی و سیاسی؛ ۲. شرایط فرهنگی و ۳. شرایط امنیتی تقسیم می‌شود. وجود فساد سیاسی، بی‌عدالتی و جنگ، بی‌ثباتی سیاسی و اقتصادی و فقر، از جمله مواردی است که تمایل مهاجران را به بازگشت کاهش می‌دهد. درباره شرایط فرهنگی و اجتماعی افغانستان،

به خود می‌گیرد و عملی می‌شود. محدودیت‌ها در آغاز، بیشتر از سوی دولت اجرا می‌شود و به‌طور طولانی‌مدت، مسائل و مشکلات جدی را در زندگی فرد ایجاد می‌کند. وجود محدودیت‌های اقتصادی که افراد به‌واسطه مهاجر بودن با آن مواجه‌اند، مانند نداشتن مدرک اقامتی و حساب بانکی و از طرفی وضعیت بحرانی اقتصاد در کشور، مهاجران را با مشکلات متعددی روبه‌رو می‌کند. علاوه بر آن نداشتن حمایت قضایی در دعاوی و وجود تبعیض در دعاوی، از دیگر محدودیت‌هایی است که مشارکت‌کنندگان بیان کرده‌اند. این محدودیت‌ها باعث بروز احساس بی‌قدرتی در مهاجران می‌شود، به طوری که به‌صورت اجتماعی، منزلتی را برای خود در نظر نمی‌گیرند. به عبارت دیگر، چنین محدودیت‌هایی که ابعاد زیادی از زندگی مهاجران را در بر گرفته است، در طولانی‌مدت احساس ناامیدی و شکست را در ایران در پی داشته است. رها وضعیت را چنین بیان می‌کند:

«کلاً شرایط افغانی در ایران سخت است برای زندگی کردن و نمی‌تونی مثل کشور خودت آقایی کنی. حالا ایرانی باشن که چی؟ این چه جور زندگی هست، تو احترامی نداری هیچی نداری چی بگم دیگه؟»

در نهایت تبعیض‌های ساختاری تزلزل‌بخش، شرط علی دیگر است. تبعیض‌های ساختاری تزلزل‌بخش به سیاست‌های عمدی و غیرعمدی دولت در مواجهه با مهاجرانی اشاره می‌کند که سالیان مداوم در ایران حضور داشته‌اند، اما حمایت‌نشدن و بی‌برنامگی، پیامدهایی را برای این افراد در ایران در پی داشته است؛ از جمله محدودیت‌های همه‌جانبه و ذهنیت‌های منفی نسبت به مهاجران. نمونه‌ای از سیاست‌های محدودکننده دولت، در بخش آموزش و مدرسه است. مدرسه نهادی برای یادگیری و یکسان‌سازی محسوب می‌شود و همچنین مکانی است که اولین مواجهه فرد با سازمان‌های رسمی رخ می‌دهد. اما این مواجهه برای مهاجران، با محدودیت‌ها و ذهنیت‌های منفی همراه است که در صورت تداوم، به ادغام‌نشدن اجتماعی و شکل‌گیری عواطف منفی منجر می‌شود؛ برای مثال زهرا در مواجهه اولیه با مدرسه می‌گوید:

اجتماعی آنها در ایران تأثیرگذار است. به واسطه رسانه‌ها، کلیشه‌های قومیتی پررنگ‌تر می‌شود و بازنمایی‌های منفی بیشتری نسبت به مهاجران را به رخ می‌کشد. در این باره مریم می‌گوید:

«صدا و سیما فیلم‌هایی درست می‌کنند که افغانی در آن هست، اصلاً خوشم نمی‌آید؛ چون خیلی تحقیرآمیز است. جوری فیلم درست نمی‌کنند که بگویند افغانی این کار را کرده، در این فیلم‌ها، یک افغانی که آدم حساسی باشد، نیست. اکثراً کارگرند یا برای مسخره‌بازی؛ مثلاً همین فیلم چهارخانه که شنبه شنبه می‌کردند، می‌گویند شنبه کیه، می‌گویند افغانی و مسخره می‌کنند».

علاوه بر آن بازنمایی‌های تحقیرآمیز، به بازتولید ذهنیت‌های منفی و خودپنداره منفی مهاجران از خود، و ادغام‌نیافتن اجتماعی مهاجران در ایران منجر می‌شود.

شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر، شرایط ساختاری است که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد، به پدیده تعلق دارد و بیشتر بر نیروهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کلانی اشاره دارد که از بیرون از بستر، بر بستر وارد می‌شوند. در پژوهش حاضر، شرایط مداخله‌گر با عنوان «وضعیت شغلی پروبلماتیک و مزیت‌های نسبی ایران» بررسی می‌شوند. در رابطه با وضعیت شغلی پروبلماتیک، یکی از مسائلی که مسئله احساس شکست مهاجران را در ایران تشدید می‌کند، همان وضعیت شغلی پروبلماتیک در ایران است. وضعیت نامساعد شغلی موجود در ایران، بحرانی را برای مردم ساکن در ایران و به‌صورت مضاعف برای مهاجران ساکن در ایران ایجاد کرده است. وضعیت شغلی پروبلماتیک به معنی این است که داشتن شغل در ایران برای مهاجران، محدودیت‌ها و مشکلاتی دارد که در حال افزایش است و مهاجران را با فقدان امنیت شغلی مواجه می‌کند. مرجان در این باره می‌گوید:

«وضعیت کار اینجا وحشتناک و بابای من میره اینجا بنایی، می‌گفت که این روزها که کار نیست و به نفر می‌خواد بیاد کارگر بیره، همه میدون دنبال ماشینش، بابام همش به خودش می‌گه این چه زندگی هست که دارم،

ناآشنا بودن مهاجران نسل دوم با فرهنگ افغانستان و همچنین محدود و ناعادلانه دانستن آن، موجب دل‌زدگی مهاجران از فرهنگ افغانستان شده است؛ برای مثال، یونس که به افغانستان سفری کرده‌است، در این باره می‌گوید:

«من نمی‌تونم با اون فرهنگ و مردم کنار بیام و برام سخته قبول اون جامعه. خانواده من به فرهنگ سستی دارن و اونا زنا رو محدود می‌کنن، مگه ما حیوان هستیم که اونا رو این‌جور محدود می‌کنیم؟! به جور بی‌اعتمادی رو زیاده‌تر می‌کنیم و من درکش نمی‌کنم. من آگه پول یا قدرت داشته باشم، برم با این وضعیت من نمیرم؛ چون نمی‌تونم تغییرش بدم و منم حل می‌کنه در خودش».

علاوه بر آن، نبود امنیت در افغانستان موجب شده است تا مهاجران امکانی برای بازگشت خود متصور نشوند. امیدواری وطن‌دوستانه به افغانستان، شرط زمینه‌ای دیگر و در رابطه با امیدهایی است که مهاجران از افغانستان دارند و روایت‌هایی است که بیان می‌کنند. مشارکت‌کنندگان از تعلقات وطن‌دوستانه و امیدواری‌ها، به پیشرفت و بهتر شدن وضعیت افغانستان روایت می‌کنند؛ برای نمونه، رضا در این باره می‌گوید:

«من خوش‌بینم به آینده افغانستان و تا هفت هشت سال دیگه افغانستان جای خیلی خوبی میشه برای افغان‌ها و همسایه‌های کشورهای مجاور آن. فرهنگ به شبه عوض نمیشه، طول می‌کشه تا عوض بشه؛ اما سواد می‌تونه اونو عوض کنه سواد در افغانستان جا افتاده و دارن روی این موضوع خیلی خوب کار می‌کنن».

بهبود وضعیت افغانستان، یکی از عوامل تشدیدکننده فرایند بازگشت مهاجران است و به‌طور غیرمستقیم بر احساس سرخوردگی و شکست مهاجران در ایران تأثیر می‌گذارد. به عبارت بهتر، امید به بازسازی و همچنین تلاش برای اصلاح کشور، امیدواری و شوق ادامه و برگشت به کشور خویش را در فرد مهاجر زنده نگه می‌دارد. آخرین مورد از شرایط زمینه‌ای، جرم‌انگاری هویت افغانستانی است. جرم‌انگاری هویت افغانستانی به عملکرد رسانه‌ها و سیاست‌گذاری‌های دولت، در بازنمایی از مهاجران بازمی‌گردد. رسانه یکی از عواملی است که بر ذهنیت‌های منفی از مهاجران و ادغام‌نیافتن

خب بهت میگن تو افغانی هستی و کارگر افغانی هستی، ولی این وضعیت که دیگه کاری هم نتونی انجام بدی خیلی سخته و پولت هم بهت ندن خیلی سخته دیگه».

شرط مداخله‌گر دیگر، مزیت‌های نسبی ایران است. مهاجران به‌طور همیشگی، به عوامل جاذبه در کشور مقصد توجه کرده‌اند. به عبارت دیگر، مزیت‌های نسبی در ایران، به شرایطی اشاره دارد که در آن، شرایط اقتصادی و اجتماعی ایران با افغانستان مقایسه می‌شود و با توجه به ازدیاد عوامل دافعه در مبدأ، مهاجران ایران را دارای مزیت نسبی می‌دانند. در این میان، اشتراکات فرهنگی و اجتماعی، از مهم‌ترین مزیت‌های حضور مهاجران افغانستانی در ایران قلمداد می‌شود. یونس در این باره می‌گوید:

«من یزد رو به‌خاطر این می‌پسندم که جامعه یزدی نسبت به مسائل اخلاقی مقید هستن و یکی از عواملی هست که افغانی‌ها به اینجا جذب شدن و به این خاطر موندن که ما هم مثل اونا روی ناموسمون و امنیت حساس هستیم».

علاوه بر این، امنیت موجود در ایران نیز در مقایسه با افغانستان، بر ماندگاری و تداوم مهاجرت مهاجران اثرگذار بوده است.

پدیده

پدیده ناظر بر اتفاق، حادثه، واقعه و فکری-محوری بوده است که از علل ناشی می‌شوند. در این پژوهش، پدیده حائز اهمیت ما شکست حضور است. مهم‌ترین مسئله‌ای که مهاجران افغانستانی با آن مواجه می‌شوند، احساس شکست است، به‌طور کلی احساس شکستی که از سویی در پی تجربه‌ها و زندگی طولانی‌مدت از مهاجرت در ایران و از سویی دیگر به‌علت محدودیت‌های موجود به‌واسطه مهاجرت ایجاد شده است. هزینه‌های مضاعف زندگی در ایران، مقایسه شرایط تبعیض‌آمیز، تهدید به خروج از ایران، نپذیرفتن و ادغام اجتماعی جامعه میزبان، به تمایل به مهاجرت و احساس ناامکانی حمایت‌شدگی و درنهایت ناامیدی از پذیرش از سوی نهادهای رسمی و عمومی از سوی جامعه میزبان منجر می‌شود. محمد درباره وضعیت مهاجران

در ایران می‌گوید:

«مشکل اقتصادی به اون صورت نداشتیم و تنها چیزی که هست، اینکه نمی‌تونیم اینجا پیشرفت کنیم و همه در یک سطح می‌مانیم و نسل‌های بعدی هم که بیان، در همین سطح می‌مانند».

استراتژی‌ها

استراتژی‌های به کار گرفته شده در این پژوهش، شامل شبیه‌سازی و مصرف متظاهرانه، اتوپیای انتظار و افتخار به ملیت است. شبیه‌سازی و مصرف متظاهرانه، آن است که مهاجران در اولین مواجهه با عدم پذیرش و ذهنیت‌های منفی جامعه میزبان به مهاجران، برای شبیه‌سازی خود با فرهنگ ایرانیان می‌کوشند و این بازنمایی را به‌صورت اشکال مختلفی انجام می‌دهند که شکلی مثبت از واکنش به جامعه میزبان است. آنها ابتدا تلاش‌هایی را در جهت بازنمایی مثبت از خود و فرهنگ افغانستان ارائه می‌دهند. به عبارت دیگر، مهاجران درصدد همانندی با افراد مقصد برمی‌آیند و در ارتباط‌گیری با آنان می‌کوشند و تا حدی مطابق با ارجحیت‌ها و ارزش‌های کشور مقصد پیش می‌روند. علاوه بر آن، افراد سعی می‌کنند با جامعه میزبان همانند شوند و به اعتقادات آنها احترام بگذارند؛ برای مثال، حمید این موضوع را این‌گونه بیان می‌کند:

«من به‌شخصه که الان ۱۹ سالمه، هر کاری دیدم با فرهنگ‌تره انجام دادم و سعی کردم خودمو با آنها وفق بدم، هر کاری کردن، منم کردم مثلاً احترام، سلام کردن یا هر کاری که با فرهنگ بالا انجام دادند، انجام دادم».

همانندی فرهنگی

همانندی زبانی به‌دلیل حضور طولانی‌مدت در ایران و آشنایی بیشتر با زبان و فرهنگ ایرانی شکل گرفته است. درنهایت همانندی عمیق، ناشی از تداوم زندگی و تجربه‌های بسیاری است که مهاجران در ایران کسب کرده و فرهنگ جامعه ایران را پذیرفته‌اند. در کنار بازنمایی و اقلان هویتی و همانندی فرهنگی، به اتوپیای انتظار اشاره می‌شود. به عبارت دیگر، در کنار تغییرات و بازنمایی مثبت از خود مهاجران و تلاش برای

شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پدیده مرکزی اتخاذ می‌کنند، همان پیامد است؛ از جمله پیامدهای حاصل شده براساس نتایج، به فروپاشی روانی و خودپنداره منفی مهاجر اشاره می‌شود. فروپاشی روانی اولین پیامدی است که بررسی شده است. یکی از مهم‌ترین پیامدهای منفی حضور مهاجران در ایران و تلاش‌های آنها برای همانندی، تمایل نداشتن همانندی با جامعه میزبان است. این مقوله بیانگر وضعیتی است که مهاجران برای ادغام اجتماعی در ایران با شکست مواجه شدند و تمایلی برای همانندی ندارند. یک‌طرفه بودن مسئله همانندی و حمایت‌نکردن جامعه میزبان از مهاجران، باعث ناامیدی و سرخورده‌گی مهاجران می‌شود. به عبارتی این احساس دل‌زدگی، از فقدان انگیزه و پشتوانه در جامعه میزبان نشئت گرفته است؛ برای مثال رها می‌گوید:

«واقعاً افغانستانی‌هایی که در ایران هستن، کمبود اعتماد به نفس دارند، اراده ضعیفی دارند، اصلاً آدم‌های روان‌پریشی شدند و اونا واقعاً هدفی ندارند.»

در بعضی از موارد، مهاجران برای سازش با موقعیت، به سازگاری اجباری روی می‌آورند. همچنین مسائلی مانند توهین و ذهنیت منفی جامعه میزبان، موجب تنفر و دل‌زدگی از ایرانیان می‌شود؛ از جمله پیامد دیگر، خودپنداره منفی مهاجر است. به عبارت بهتر، یکی از پیامدهایی که مهاجران در مواجهه با پذیرفته‌نشدن در ایران داشته‌اند، افتخار به ملیت و تمایل به کنش، در جمع‌های درون‌گروهی است. در این میان با توجه به متفاوت بودن قومیت‌ها در بین مهاجران، گاهی ارتباط‌گیری با جمع‌های مهاجر، با شکست مواجه می‌شود. به‌طور کلی همبستگی نداشتن مهاجران و وضعیت نامساعدی که شاهد آن‌اند، به دل‌زدگی فرد مهاجر و عدم تمایل به ارتباطات با قومیت‌های متفاوت در جامعه مهاجران منجر می‌شود. مریم در این باره می‌گوید:

«مردم نه چون فقر فرهنگی دارند، سواد درستی ندارند و یکی بخواد بهشون کمک کند و بخواد سطح جامعه را بالا بیره، زیر پاشو خالی می‌کنن. فقر فرهنگی که داریم که به‌خاطر بی‌سوادی است؛ مثلاً طرف کلاس زبان راه می‌اندازد، می‌گویند چرا تو رئیس هستی!»

در ادامه سعی شد مقولات برساخت‌شده در قالب مدل

همانندی فرهنگی با جامعه میزبان، آنها انتظاراتی را درباره بهبود وضعیت اجتماعی و افزایش تحرک اجتماعی در سطح جامعه و افزایش سیاست‌های حمایتی از سوی دولت دارند و این عامل با موضوع مقایسه‌ها و احساس شکستی مرتبط است که در ایران داشته‌اند. مهاجران برای بازنمایی واقعی از افغانستان و زندگی آنها در ایران، از دولت انتظاراتی دارند که عامل مهمی در بازاندیشی جامعه میزبان نسبت به جامعه مهاجر است. به‌نوعی مهاجران انتظار تسهیلگری در روابط را از سوی جامعه مقصد دارند تا بلکه امنیت و احترام نسبی را احساس کنند؛ برای مثال فرهاد می‌گوید:

«اونا باید جایی اگه افغانیا خوبین بگن، اگه جایی هم بدی کردن مثل بقیه باهاشون رفتار بشه، دولت این کار رو قبلاً از روی عمد می‌کرد، ترس و وحشت ایجاد می‌کرد و الآن کمتر شده.»

نداشتن حس ملی‌گرایی به جامعه میزبان، یکی دیگر از موارد به‌ظاهر منفی برآورده‌نشدن انتظارات و به معنی نداشتن حس تعلق و پایبندی به ایران است. در مواجهه با احساس شکست از همانندی و ادغام در ایران، (در اینجا به‌صورت رسمی مدنظر است)، افتخار به ملیت، یکی از استراتژی‌هایی است که مهاجران در مواجهه استفاده می‌کنند. افتخار به ملیت، به این معناست که آنها در جامعه میزبان ادغام نشده‌اند، هویت پیشین خود را می‌پذیرند و بیشترین احساس تعلق و تعهد را به آن هویت دارند. پذیرش‌نشدن در جامعه ایران و نداشتن جایگاه و منزلت با وجود زندگی طولانی‌مدت در ایران و همچنین امید به شکوفایی وطن، باعث می‌شود افراد به هویت گذشته خود افتخار کنند. در این باره رحیم می‌گوید:

«من افتخار می‌کنم که افغانی هستم، ولی تنها چیزی که الآن برای ما مهم است، این هست که پرچم کشورمان را ببریم بالا، در هر شرایطی باشیم حتی اگر کارگر باشیم، یک افغانی آرزو دارد پرچم کشورش ببرد بالا.»

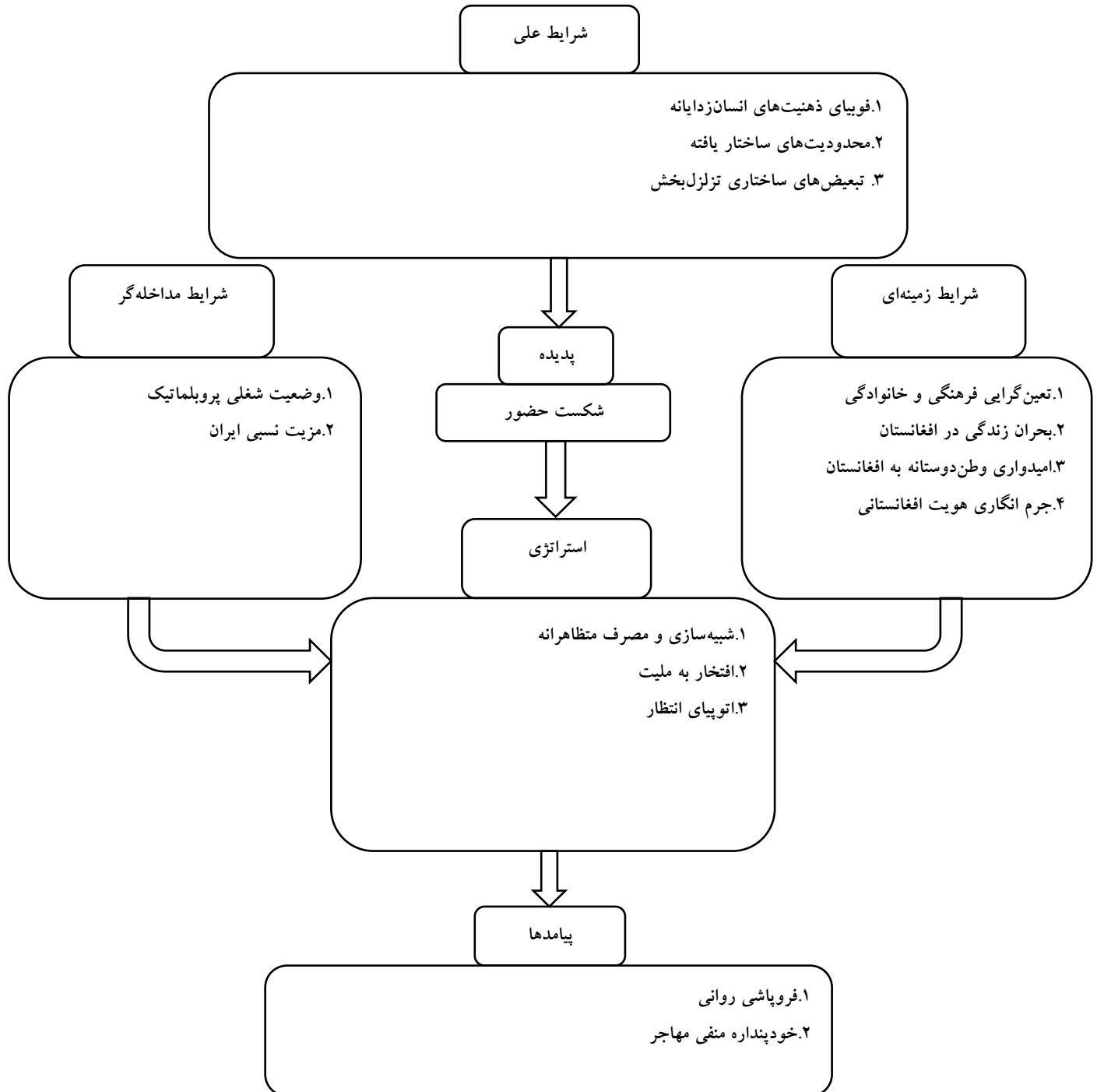
یکی دیگر از دلایل افتخار به ملیت، همان پیوند با گذشته مشترکی است که این افراد با ملیت افغانستانی دارند.

پیامدها

نتیجه و ثمره راهبردهایی که کنشگران آنها را در مواجهه با

استراتژی‌ها و کنش‌هایشان را تعریف می‌کنند که در شکل ۱ نشان داده شده است.

پارادایمی ارائه شود (مدل ۱). مهاجران حاضر در ایران با توجه به شرایط علی و زمینه‌ای و مداخله‌ای، به پدیده شکست حضور رسیده‌اند و در مواجهه با این پدیده،

شکل ۱- مدل پارادایمی پژوهش

Fig 1- Paradigmatic model

بحث و نتیجه

بررسی‌ها حاکی از آن است که مهاجرت فزاینده، مهاجران و مردم جوامع میزبان را با چالش‌ها و آسیب‌های بسیار گسترده‌ای روبه‌رو کرده است. در این میان مهاجرت فزاینده افغانستانی‌ها به ایران، به یکی از چالش‌های درخور توجه تبدیل شده است. رویارویی مهاجران نسل دوم با مسائل ساختاری در ایران، پژوهشگران را به این امر سوق داد که فرایند مواجهه و سازگاری را از دید نوجوانان واکاوی کنند. به همین منظور، مطالعه حاضر با استفاده از پارادایم تفسیری و روش نظریه زمینه‌ای، پدیده مطالعه‌شده را بررسی کرد. مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر، با استفاده از نمونه‌گیری نظری انتخاب شدند. در این راستا، با ۲۱ نفر از نوجوانان افغانستانی مهاجر در شهر یزد، مصاحبه‌های عمیق انجام شده است. برای یافتن داده‌های مطمئن و شفاف‌سازی مقولات، مصاحبه‌ها تا زمان رسیدن به اشباع ادامه یافت؛ سپس داده‌های گردآوری شده به صورت کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شده است.

مسیر مهاجرت برای مهاجران نسل دوم، پیامدهای نامطلوبی دارد. حضور در ایران و مواجهه با محدودیت‌های ساختاری جامعه، این نوجوانان مهاجر را با نپذیرفتن و انطباق با بستر موجود روبه‌رو کرده است، به طوری که فرایند هویت‌سازی آنان با احساس تعلق نداشتن همراه شده است. بیشتر این نوجوانان تا حد زیادی در محیط‌ها و گروه‌های اجتماعی مختلف، با برچسب‌زنی‌های تمسخرآمیز و جرم‌انگارانه روبه‌رو می‌شوند، چنان‌که بروز احساس طردشدگی و غریبگی، پیامد چنین حضوری در اجتماع است. از طرف دیگر انتظارات خانواده و پررنگ‌سازی هویت‌های متعلق به مبدأ، نوجوانان را با دگرگونی شخصیتی و وضعیتی آنومیک روبه‌رو کرده است. این نسل از مهاجران، نابرابری تحصیلی و آموزشی زیادی را متحمل و با فرایندهای مرتبط با اشتغال‌زایی و کسب درآمد، به مثابه یک چالش ساختاری روبه‌رو می‌شوند. با این تفاسیر، مهاجرت اتباع افغانستانی به ایران و شهر یزد، مانند تیغی دولبه است. به عبارت بهتر،

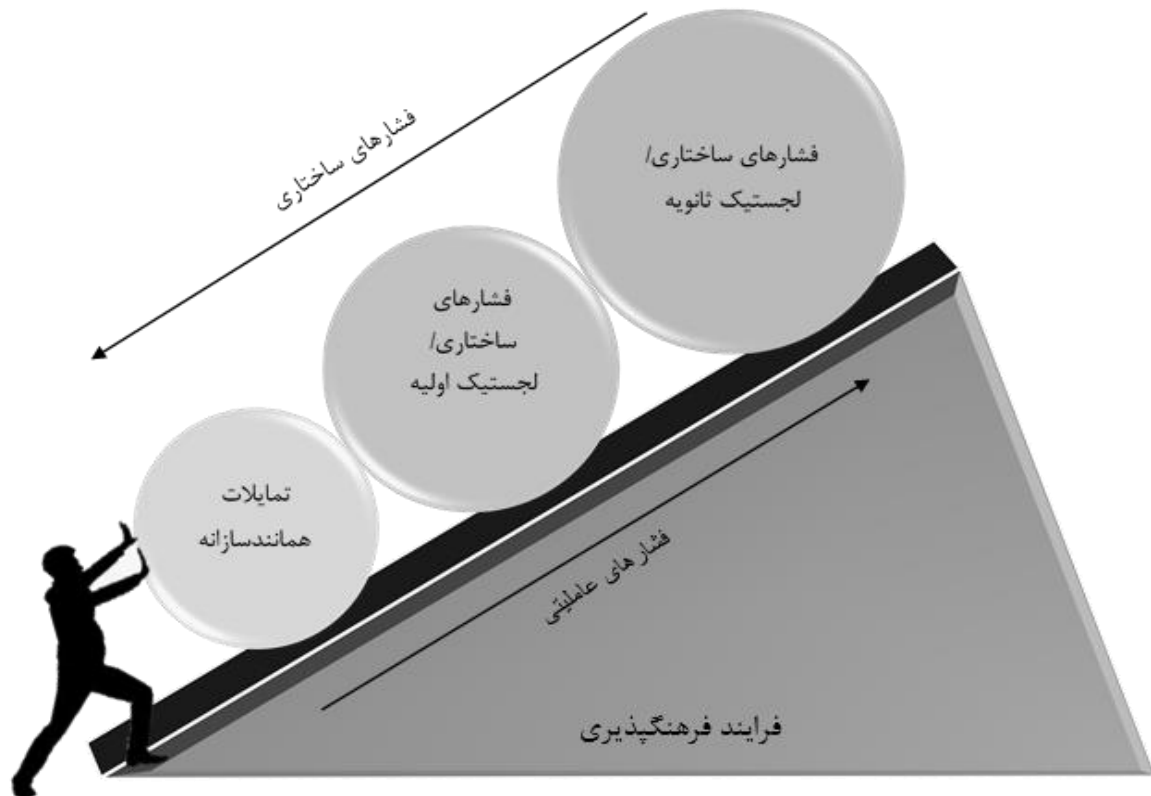
مهاجرت برای مهاجران، به خصوص مهاجران نسل دوم، زمینه‌ساز فرصت‌های ارتقایی متعددی بوده و از طرفی سبب ایجاد محدودیت‌ها و چالش‌هایی برای آنان شده است. برای نسل دوم مهاجران در یزد، فرصت زندگی همراه با امنیتی نسبی و از سوی دیگر، پارادوکس‌های هویتی و محدودیت حضور در بسیاری از عرصه‌های اجتماعی وجود دارد. بنابراین نوجوانان افغانستانی در تقابل اجتماعی-فرهنگی ادراک شده‌ای با شهر میزبان قرار دارند. آنها با پیش‌فرض‌های سیال از هویت خود، وارد محیط‌های آموزشی و مشاغل می‌شوند و در موقعیت‌های اجتماعی متفاوت، هویت‌های متمایزی را بازتعریف می‌کنند.

نتایج این پژوهش درباره احساس طردشدگی مهاجران، ترس از ذهنیت‌های مهاجرزدایانه و ادغام‌نشدن با جامعه میزبان، با نتایج مطالعه احمدرش و عیدی (۱۳۹۷) درباره تقابل اجتماعی-فرهنگی بومیان و مهاجران همسو است. در بررسی نگرش‌های منفی مهاجران نسبت به خود و همچنین برچسب‌های جرم‌انگارانه مردم جوامع میزبان، نتایج پژوهش حاضر با مطالعات روحانی (۱۳۹۷)، صادقی و فسائی (۱۳۹۵) و اخلاقی و همکاران (۱۳۹۵) درباره نگاه منفی جوانان ایرانی به مهاجران و احساس ناکامی و تحقیر در بین آنان همسو است. درباره اهمیت خانواده و تأثیر انتظارات آنان بر شکل‌گیری هویت نوجوانان مهاجر، نتایج مطالعه حاضر با پژوهش مظلومی (۱۳۹۴)، درباره اهمیت سبک‌های تربیتی والدین همسو است.

مطالعه موسوی منفرد و سهرابی‌زاده (۱۳۹۴) و یوسفی و همکاران (۱۳۹۲) نیز خانواده و خویشاوندان را عاملی تأثیرگذار بر هویت نوجوانان مطرح می‌کنند. یافته‌های این پژوهش درباره محدودیت‌های ساختاری، نابرابری اشتغال‌زایی و مسائل مالی برای مهاجران، با نتایج مطالعه موسوی (۱۳۹۱) راجع به اهمیت موانع ساختاری و ارتباطی بر ادغام نیافتن هویتی مهاجران همسو است. در نهایت یافته‌های حاصل از مفاهیم وطن دوستانه، امید بازگشت و همانندی فرهنگی با نتایج مطالعات توکلی خمینی و همکاران (۱۳۹۰) درباره

همسویی دارد.

افتخار به ملیت و ارزش‌های مبدأپرستانه، هماهنگی و

شکل ۲- نظریه تجربی پژوهش

Fig 2- Substantive theory

وجود دارد. همان‌طور که در شکل ۲ مشخص است، اولین جریان مقاومتی که در مقابل فرایند فرهنگ‌پذیری مقاومت می‌کند، با عنوان فشارهای ساختاری/لجستیک اولیه نام‌گذاری شده است. این فشارهای ساختاری، در مقابل جریان همانندسازی قرار می‌گیرند، به واکنش و محدودیت‌های خانواده‌های افغانستانی به گرایش‌های هویت‌طلبانه و همانندسازانه فرزندان دارد. خانواده‌های افغانستانی، از این هراس دارند که فرزندان نوجوانشان همانند نوجوانان ایرانی شوند. تمایل آنها این است که نوجوانان افغانستانی، فرهنگ افغانستانی را همچون خودشان پاس بدارند و تا جای ممکن، از فرهنگ ایرانی دوری گزینند؛ امری که تقریباً در نوجوانان افغانستانی نمودی ندارد و آنها فعالانه با آن مقابله می‌کنند. هرچند این فرایند به معنای سلب هویت و خلع هویت

در نهایت براساس کدگذاری گزینشی، سعی شد نظریه تجربی پژوهش ارائه شود. همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، نظریه پژوهش در قالب یک شمای کلی نشان داده شده است. بستر و میدان شکل ۲، فرایند فرهنگ‌پذیری را نشان می‌دهد که طی‌کردن آن برای هر مهاجری در هر فرهنگی، امری سخت و طاقت‌فرساست. این فرایند سخت، به شکل یک کوه نشان داده شده است. طی‌کردن مسیر و حرکت به سمت قله، سختی بسیار زیادی به همراه دارد. فرهنگ‌پذیری نیز چنین شرایطی دارد. نوجوانان افغانستانی به‌واسطه تولد یا زندگی بسیار طولانی در ایران، با فرهنگ ایرانی همساز و دمساز شده‌اند. علاقه و اشتیاق کلی آنان به همانندسازی، اصلی‌ترین جریان زندگی‌شان است. اما در مقابل این جریان اصلی، جریان‌های مقاومتی خاصی

اشتراوس، ا. و کوربین، ج. (۱۳۹۱). *مبانی پژوهش کیفی، فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای (ترجمه ابراهیم افشار)*، تهران: نشر نی.

توکلی خمینی، ع؛ عبدالملکی، ج. و منصف‌پور، م. (۱۳۹۰). *هویت مهاجران؛ تأملی در هویت نسل دوم ایرانیان مهاجر*. *مطالعات ملی*، ۱۲ (۴۷)، ۱۶۸-۱۴۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.1735059.1390.12.47.7.5>

خسروی، ر؛ بهادری، ر؛ گراوند، ف. و احمدی، ع. (۱۳۹۸). *مطالعه عوامل مرتبط با سازگاری دانش‌آموزان افغانستانی ساکن در شهر شیراز*. *مطالعات جمعیتی*، ۵ (۹)، ۱۴۹-۱۷۵. https://jips.nipr.ac.ir/article_108234.html

روحانی، ع؛ احمدی، ح؛ ایمان، م. و گلی، ع. (۱۳۹۴). *بررسی عواطف اجتماعی منفی ایرانیان نسبت به مهاجرین افغانستانی (مورد مطالعه: شهروندان شهر شیراز)*. *توسعه اجتماعی*، ۱۰ (۱)، ۶۷-۹۶.

روحانی، ع. و انبارلو، م. (۱۳۹۵). *برساخت اجتماعی عواطف منفی از جرائم منتسب به افغانستانی‌های مقیم شهر شیراز، به سوی یک نظریه زمینه‌ای*. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۵ (۴)، ۶۱۷-۶۴۰.

روحانی، ع. (۱۳۹۷). *کاوشی در کیفیت اجتماعی حضور افغانستانی‌ها در ایران، مورد مطالعه: افغانستانی‌های مقیم شهر یزد*، مجموعه مقالات تحلیل مسائل و آسیب‌های اجتماعی کشور، مقالات استان یزد، دفتر طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۲۲۷-۱۸۱.

روحانی، ع. و انبارلو، م. (۱۳۹۷). *کاوش فرایندهای اجتماعی شکل‌گیری عواطف جوانان از بازار اشتغال افغان‌های مقیم شیراز*. *مسائل اجتماعی ایران (دانشگاه خوارزمی)*، ۹ (۲)، ۷۷-۱۰۲.

روحانی، ع؛ عسکری ندوشن، ع. و قرقچیان، ز. (۱۳۹۸). *برهمکنش درونی شدن ازدواج زود هنگام و مقاومت‌های پیش روی آن در میان نسل دوم زنان مهاجر افغانستانی*

افغانستانی آنان نیست، بلکه آنها فعالانه در حال ساخت و ساز فرهنگ جدیدی برای خودشان‌اند.

اما در مقابل تمایلات همانندسازانه نوجوانان افغانستانی، تنها خانواده‌های افغانستانی با آنان مخالفت نمی‌کنند. همان‌طور که در شکل ۲ مشخص است، علاوه بر سختی مسیر و فشارهای ساختاری/لجستیک اولیه، فشارهای ساختاری/لجستیک ثانویه هم، در مقابل آنان صف‌نمایی می‌کند. این فشارهای ساختاری مرتبط با جامعه میزبان است. نوجوانان افغانستانی تقریباً در تمامی محیط‌های اجتماعی در جامعه ایران، با مقاومت روبه‌رو می‌شوند. آنها در مدرسه به‌طور مداوم، با چالش‌های هویتی و طرد از سوی دوستان مواجه می‌شوند و تمسخر، تهدید، مباحثه و .. زندگی هرروزه آنها در مدرسه است. این فرایند تنها محدود به مدرسه نیست، بلکه در محله، باشگاه ورزشی، خیابان و تقریباً تمام محیط‌های اجتماعی تکرار می‌شود. چنین تکراری، آنها را در وضعیتی به‌لحاظ اجتماعی غامض قرار می‌دهد، به‌گونه‌ای که آنان فضایی را درک و تجربه می‌کنند که به‌نوعی فضایی دوسویه است؛ دوسویگی که آنها را از هر دو سوی فرهنگی، دل‌زده می‌کند. چنین فرایندی، تجربه دردناکی برای نوجوانان افغانستانی است و آنها را با بحران‌های هویتی پیچیده‌ای مواجه می‌کند.

منابع فارسی

احمدرش، ر. و عیدی، م. (۱۳۹۷). *زیستن در وضعیت پاندولی؛ مطالعه جامعه‌شناختی تجارب زیسته مهاجران افغان در ایران (مطالعه موردی: تجارب زیسته مهاجران افغان ساکن در محله کشتارگاه یزد)*. *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۹ (۱)،

۵۱-۶۸. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2018.65900>

اخلاقی، آ؛ یوسفی، ع. و صدیق اورعی، غ. (۱۳۹۵). *سردی عاطفی؛ احساسات مهاجر درباره جامعه میزبان با تکیه بر روایت‌های مهاجران افغان ساکن مشهد*. *مسائل اجتماعی ایران*، ۷ (۱)، ۲۹-۵.

<http://dx.doi.org/10.18869/acadpub.jspi.7.1.5>

- International Migration Review*, 46(4), 828-860.
<https://doi.org/10.1111/imre.12002>
- Aberson, C.L., & Gaffney, A.M. (2009). An integrated threat model of explicit and implicit attitudes. *Eur. J. Soc. Psychol*, 39, 808-830.
<https://doi.org/10.1002/ejsp.582>
- Ahmadrash, R., & Eidi, M. (2018). Living in a pendulum; sociological study of the lived experiences of afghan refugees in Iran (Case study: Experiences of Afghan Refugees Residing in the Region of Koshtargah Yazd). *Journal of Social Problems of Iran*, 9(1), 51-68. [In Persian]
- Akhlaqi, A., Yousofi, A., & Sedigh Ouraee, G. (2016). Emotional coldness: Migrant's emotions toward host community based on afghan migrants narratives settled in Mashhad. *Social Problems of Iran*. 7(1), 5-29. doi:10.18869/acadpub.jspi.7.1.5
- Bisaillon, L., Gooshki, E. S., & Briskman, L. (2016). Medico-legal borders and the shaping of health services for Afghans in Iran: physical, social, bureaucratic, and public health conditions of care. *International Journal of Migration and Border Studies*, 2(1), 40-58.
<https://doi.org/doi:10.1504/IJMB.2016.074637>
- Esses, V.M., Dovidio, J.F., Jackson, L.M., & Armstrong, T.L. (2001). The immigration dilemma: the role of perceived group competition, ethnic prejudice, and national identity. *Journal of Social Issues*, 57, 389-412.
<https://doi.org/10.1111/0022-4537.00220>
- Gilmartin, M. (2008). Migration, identity and belonging. *Geography Compass*, 2, 1837-1852.
<https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2008.00162.x>
- Greenman, E., & Xie, Y. (2008). Is assimilation theory dead? the effect of assimilation on adolescent well-being. *Soc Sci Res*. 37(1), 109-137. doi: 10.1016/j.ssresearch.2007.07.003.
- Grünenberg, K., Møhl, P., Olwig, K. F., & Simonsen, A. (2022). Issue introduction: IDentities and identity: Biometric technologies, borders and migration. *Ethnos*, 87(2), 211-222.
- Hugo, G., Abbasi-Shavazib, M., & Sadeghi, R. (2012). Refugee movement and development—Afghan refugees in Iran. *Migration and Development*, 1(2), 261-279.
<http://dx.doi.org/10.1080/21632324.2012.749741>
- Khosravi, R., Bahadori, R., Geravand, F., & Ahmadi, A. (2019). An investigation on adaptation of afghan immigrant students living in Shiraz City. *Iranian Population Studies Journal*, 5(9), 149-175. [In Persian]
- Mazloumi, N. (2014). Teenagers and identity crisis, *International Conference on Psychology and Culture of Life*. [In Persian]
- Mousavi, S.M. (2015). *Investigating the relationship between the use of media and the national identity of the youth of Yazd city*. Master's thesis in the
- مقیم شهر یزد. *مطالعات جمعیتی*، ۵(۱)، ۱۷۷-۲۱۶.
https://zips.nipr.ac.ir/article_108235.html
- زنجانی، ح.ا. (۱۳۸۰). مهاجرت، تهران: انتشارات سمت.
- زندى ناوگران، ل.؛ عسکری ندوشن، ع.؛ افراسیابی، ح.؛ صادقی، ر. و عباسی شوازی، م.ج. (۱۴۰۱). درک مهاجران از فاصله اجتماعی با ایرانیان: پژوهش کیفی در بین مهاجران افغانستانی. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۱(۴)، ۱-۲۶.
<https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135419.1849.26-1>
- صادقی فسائی، س. و نظری، ح. (۱۳۹۵). بچه افغانی: شکل‌گیری تصور از خود و دیگری در تجربه زندگی روزمره نوجوانان افغان. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۵(۳)، ۴۳۷-۴۵۶.
<https://doi.org/10.22059/jisr.2016.60087>
- مظلومی، ن. (۱۳۹۴). *نوجوانان و بحران هویت، همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی*. ترکیه: استانبول.
- موسوی، س.م. (۱۳۹۱). *پژوهشی در دلایل عدم اظهار هویت افغانستانی (نمونه موردی: نسل دوم مهاجران افغانستانی در مشهد)*. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد].
- موسوی منفرد، ف.س. و سهرابی‌زاده، ل. (۱۳۹۴). *خانواده و بحران هویت نوجوانان*. همایش بین‌المللی روان‌شناسی و فرهنگ زندگی. ترکیه: استانبول.
- یوسفی، ع.؛ موسوی، س.م. و حسینی، آ.س. (۱۳۹۲). شبکه اجتماعی مهاجران افغانستانی در مشهد (مورد پژوهش: مهاجران ساکن شهرک گلشهر). *مسائل اجتماعی ایران*، ۴(۱)، ۲۳۹-۲۱۳.
<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24766933.1392.4.1.9.9>

References

- Abbasi-Shavazi, M. J., Hugo, G., Sadeghi, R., & Mahmoudian, H. (2015). Immigrant-native fertility differentials: The Afghans in Iran. *Asian and Pacific Migration Journal*, 24(3), 273-297.
<https://doi.org/10.1177/0117196815594718>
- Abbasi-Shavazi, M. J., Sadeghi, R., Mahmoudian, H., & Jamshidiha, G. (2012). Marriage and family formation of the second-generation Afghans in Iran: Insights from a qualitative study.

- Ruhani, A., & Anbarlou, M. (2019). A study on social formation processes of youth negative emotions from afghan residents' labor market in Shiraz. *Social Problems of Iran*, 9(2), 77-102. [In Persian]
- Steg, L., & Buunk, A. (2017). *Applied social psychology: Understanding and managing social problems*. Cambridge University Press. <https://www.amazon.co.uk/Applied-Social-Psychology-Understanding-Managing/dp/1107620295>
- Strauss, A., Corbin, J. (2011). *Basics of qualitative research, techniques and stages of grounded theory production*, translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Ney Publication. [In Persian]
- Tavakoli Khomeini, A., Abdolmaleki, J., & Monsefpour, M. M. (2011). Immigrants identity: A reflection on the identity of iranian second - generation immigrants. *National Studies Journal*, 12(47), 149-168. [In Persian]
- Tober, D. (2007). My body is broken like my country": identity, nation, and repatriation among Afghan Refugees in Iran. *Iranian Studies*, 40(2), 263-285. <https://doi.org/10.1080/00210860701269584>
- Yousefi, A., Mousavi, S.M., & Hoseini, AS. (2013). Social network of afghan refugees in Mashhad: (Afghans Living in Golshahr Area). *Social Problems of Iran*, 4(1), 213-239. [In Persian]
- Zandi-Navgran, L., Askari-Nodoushan, A., Afrasiabi, H., Sadeghi, R., & Abbasi-Shavazi, M. J. (2022). Migrants' perception of social distance with Iranians: A qualitative study among afghan immigrants. *Strategic Research on Social Problems*, 11(4), 1-26. [In Persian]
- Zanjani, H. (2001). *Migration*, Tehran: Samt Publications.
- field of media management, Payam Noor University, Tehran West. [In Persian]
- Mousavi Monfared, F., & Sohrabizadeh, L. (2014). Family and adolescent identity crisis. *International Conference on Psychology and Culture of Life*, Turkey: Istanbul. [In Persian].
- Sadeghi-Fasaei, S., & Nazari, H. (2016). Formation of self and other in everyday life experiences Afghan teens. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 5(3), 437-456. [In Persian]
- Riek, B.M., Mania, E.W., & Gaertner, S.L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Pers Soc Psychol Rev*, 10(4), 336-53. doi: 10.1207/s15327957pspr1004_4.
- Ruhani, A., Ahmadi, H., Iman, M. T., Goli, A. (2015). The study of Iranian negative social emotions' towards afghan refugees (Case study: Shirazi Citizens). *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 10(1), 67-96. [In Persian]
- Ruhani, A., & Anbarlou, M. (2017). Social formation of negative emotions by ascribed misdeeds toward afghan residents in Shiraz, towards a grounded theory. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 5(4), 617-640. [In Persian]
- Ruhani, A. (2017). *An exploration of the social quality of the presence of Afghans in Iran: Afghans living in Yazd city*, Ministry of Culture and Islamic Guidance National Plans Office, pp. 181-227. [In Persian]
- Ruhani, A., Askari-Nodoushan, A., & Ghoroghchian, Z. (2019). The interaction of early marriage internalization and resistance against it: The Case of Second-Generation Afghan Migrant Women in Yazd, Iran. *Iranian Population Studies*, 5(1), 177-216. [In Persian]